

Dnr: 16047

Kungl. Musikaliska akademins remissvar på 2016 års förslag till ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan

Kungl. Musikaliska akademien har beretts möjlighet att svara på det reviderade förslaget till ny Kyrkohandbok (Svenska kyrkans utredningar 2016:1)

Liksom inför vårt förra remissvar (Svenska kyrkans utredningar 2012:2), vilket bifogas detta dokument, är akademins grundläggande intresse att se till den musikaliska kulturarvsaspekten, med lika betoning på det befintliga kulturarvet och det framtida – alltså den musik som skapas idag och i morgon. Akademien inriktar sig därför i sitt svar på förslagets musikdel.

Kungl. Musikaliska akademien avvisar bestämt även det reviderade Kyrkohandboksförslaget.

Nedan beskrivs närmare akademins ställningstagande, skälen för detta samt vår syn på de grundläggande svagheter som vidlåder både arbetsprocesserna i projektet och det slutliga resultatet.

Vi kan konstatera att de ansvariga tjänstemännen för kyrkohandboksprojektet i mycket ringa omfattning har låtit den skarpa kritiken gällande musikdelen från förra remissrundan få någon som helst inverkan på det reviderade förslaget. Detta är både besynnerligt och djupt oroande.

Arbetet bär prägel av oförklarlig brådska (med anmärkningsvärda konsekvenser) och en ovilja att ta till sig genomtänkta sakliga synpunkter från flera olika musikaliskt och vetenskapligt högkompetenta instanser. Att detta förhållande i slutändan kommer att drabba Svenska kyrkan själv är knappast en vågad gissning.

Det är naturligtvis Svenska kyrkan som bestämmer över sin egen organisation, men det är akademins uppfattning att en förstärkt musikalisk kompetens i kyrkans högsta ledning snabbt skulle få en synnerligen positiv effekt. Idag finns ofta en diskrepans mellan de fantastiska musikaliska prestationer som regelbundet utförs av kyrkans musiker och den insikt om detta som finns på central nivå.

Kort historik

Kungl. Musikaliska akademien (KMA) lämnade under våren 2014 sitt remissvar på Kyrkohandboksförslaget 2012 (KHF 2012). Förslaget avvisades där i sin helhet på grund av de principiella brister som resulterat i en rad musikaliska och urvalsmässiga problem och svagheter.

I remissvaret konstaterades att musiken i kyrkohandboken är en viktig del av Sveriges klingande kulturarv, i nutid såväl som i framtid, och att ett förändringsarbete därför kräver en öppen och transparent arbetsprocess byggd på sakkunskap och vedertagna akademiska, konstnärliga och praktisk-musikaliska principer.

Efter ingående analys av det *reviderade* kyrkohandboksförslaget (KHF 2016) kan vi nu tyvärr konstatera att inget substantiellt har förändrats i förhållande till det tidigare förslaget.

KMA välkomnar visserligen att texter och ordningar enligt det reviderade förslaget nu fritt skall kunna musiksättas, men i övrigt avvisar vi även denna gång förslaget i sin helhet på grund av det undermåliga arbetet med musikdelen. Förslagets iögonenfallande brister kan sammanfattas i tre huvudpunkter:

1)

De processer som har lett fram till Kyrkohandboksförslaget kan inte anses som acceptabla – varken ur vetenskaplig, musikalisk eller kulturell synvinkel

KMA påpekade i sitt remissvar att arbetet borde omorganiseras för att kunna ges den förankring i musiklivet som krävs för förslagets trovärdighet och acceptans. KMA fick senare möjlighet att delta med två representanter i den grupp av företrädare för fem musikorganisationer som under hösten 2014 och våren 2015 förde samtal med handboksprojektets styrgrupp och ledning om behovet av förbättring och förankring av arbetsprocesserna. Vid möten 2014 med biskopsmötets representanter och kyrkostyrelsens arbetsutskott gavs entydiga signaler om ett omtag i handboksarbetet, vilket med önskvärd tydlighet visas av följande citat ur minnesanteckningarna från möte den 16 oktober 2014:

”Ärkebiskopen påtalar behovet av kvalitetssäkring i processen, så att det som förs fram till kyrkostyrelsen för beslut håller hela vägen. [...] För det fortsatta arbetet bör det bildas en musikkommitté med uppdrag att skissa på hur organisationen ska se ut för det fortsatta arbetet med musiken, ge förslag på experter, presentera för biskopsmöte och kyrkostyrelse. [...] För en ny fas i handboksarbete bör man först lägga fast riktlinjerna för processen.” (ur Minnesanteckningar, Kyrkokansliet, Ärkebiskopens och Generalskreterarens sekretariat, Svenska kyrkan, punkt 4. ”Hur kvalitetssäkra?”, jämför också Biskopsmötets protokoll 7/2014 § 132 där ovanstående förslag diskuterades).

Symptomatiskt nog för hela processen kan vi notera att inget av detta har kommit till stånd, och för musikens vidkommande är innehållet i KHF 2016 i allt väsentligt fortfarande detsamma som i KHF 2012.

Den insyn i processen som vårt deltagande möjliggjorde stärkte tyvärr bilden av ett arbete helt utan vägledande principer och med ett ofta slumpartat fokus på enskilda detaljer och rena infall. Musikorganisationernas viktigaste förslag och rekommendationer för hur musikärbetet borde bedrivas, med professionalism, transparens och lyhördhet gentemot kyrkans musiker och övrigt musikliv, vann inte gehör hos handboksprojektets ansvariga och togs heller aldrig upp till vidare

diskussion. Av detta skäl valde de fem musikorganisationerna att avbryta samtalen – detta för att inte framstå som medansvariga till en process som alltjämt uppvisar fatala brister.

Sammanfattningsvis framstår tydligt bilden av ett arbete på central nivå som i musikaliskt hänseende inte alls står i paritet med det högtstående och kreativa arbete som ofta präglar kyrkans verksamhet ute i organisationen.

Vi finner det märkligt att kyrkans ledning från sina egna tjänstemän accepterar ett så undermåligt och nyckfullt arbete med musikdelen i förslaget som nu – trots en tidigare remissrunda – har presenterats.

2)

Vården av det befintliga kulturarvet har inte skett med tillräcklig vetenskaplig och konstnärlig omsorg

KMA konstaterade 2014 att Serie A i KHF 2012 präglades av oredovisade ändringar, helt utan musikvetenskaplig värdering. Vi finner nu att gudstjänstmusik A i det reviderade kyrkohandboksförslaget (f.d. Serie A) fortfarande är behäftad med så många brister och olösta problem att en egentlig revision av den äldre musiken (gregorianik, koraler och äldre originalsatser) inte ens kan anses vara inledd. Med tanke på att kyrkohandboksförslaget i detta avseende är betydligt svagare än Kyrkohandboken av 1986 anser vi att det vore direkt oansvarigt gentemot framtidens gudstjänstliv att anta gudstjänstmusik A som den nu står.

Vi ser därför ett tydligt behov av en omsorgsfull och genomgripande revision av den äldre liturgiska musiken, inte minst eftersom kyrkohandboken 1986, liksom KHF 2012 och KHF 2016, fortfarande präglas av 1960-talets tidsbundna forskningsläge och estetik. Det är obegripligt att man i kyrkohandboksarbetet har försuttit tillfället att i det befintliga förslaget tillgängliggöra, levandegöra och vitalisera kyrkans äldre musiktraditioner för såväl samtiden som framtiden.

3)

Musikaliskt nyskapande

Vi noterar att KHF 2016 enligt våra och andra remissinstansers önskemål nu föreslås ge möjlighet till fritt musikval till stadfästa texter. Detta kommer att stimulera till nyskapande med både bredd och djup, på olika nivåer och med skilda tonspråk, och ger hopp om framväxten av ett framtida klingande kulturarv. I enlighet med detta förslag bör KHF 2016:s gudstjänstmusik B-E endast ses som ett bidrag bland andra, och inte ges en särställning genom ett införlivande i kyrkohandbokens musikdel. Om man vid en senare tidpunkt skulle vilja införliva nyare musik med kyrkohandboken kunde – med utgångspunkt i vad som visat sig vara omtyckt och bärkraftigt – en kompetent och välförankrad urvalsprocess inledas.

Slutord

Kungl. Musikaliska akademien föreslår att

- **deadline för antagande av en ny kyrkohandbok tills vidare slopas**
- **ett genomgripande arbete med den äldre musiken (motsvarande HB 86 och Gudstjänstmusik A i KHF 2016) inleds. Detta arbete bör bygga på vedertagna akademiska, konstnärliga och praktisk-musikaliska principer.**
- **principen om fritt musikval till stadfästa texter och ordningar med omedelbar verkan tillåts gälla**

Skulle Svenska kyrkan finna ovanstående förslag möjliga att genomföra kan - om så önskas - Kungl. Musikaliska akademien även i fortsättningen stå till förfogande som musikalisk samtalspart i arbetet med en ny kyrkohandbok.

Kungl. Musikaliska akademien

Stockholm den 1 april 2016

Susanne Rydén

Preses

Tomas Löndahl

Ständig sekreterare